HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

4 martie 2020*

„Recurs – Concurență – Ajutoare de stat – Întreprindere care exploatează rețele de rute pentru autobuze în Regiunea Campania (Italia) – Compensație pentru obligații de serviciu public plătită de autoritățile italiene în urma unei decizii a Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia) – Decizie a Comisiei Europene prin care măsura de ajutor este declarată ilegală și incompatibilă cu piața internă”

În cauza C-587/18 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 19 septembrie 2018,

CSTP Azienda della Mobilità SpA, cu sediul în Salerno (Italia), reprezentată de G. Capo și de L. Visone, avvocati,

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de G. Conte, de P. J. Loewenthal și de L. Armati, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

Asstra Associazione Trasporti, cu sediul în Roma (Italia), reprezentată de M. Malena, avvocato,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul S. Rodin, președinte de cameră, domnul D. Šváby și doamna K. Jürimäe (raportoare), judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: italiana.

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, CSTP Azienda della Mobilità SpA solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 11 iulie 2018, CSTP Azienda della Mobilità/Comisia (T-186/15, nepublicată, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2018:431), prin care s-a respins acțiunea având ca obiect anularea Deciziei (UE) 2015/1074 a Comisiei din 19 ianuarie 2015 privind ajutorul de stat SA.35842 (2014/C) (ex 2012/NN) pusă în aplicare de Italia – Compensații suplimentare pentru obligațiile de serviciu public pentru CSTP (JO 2015, L 179, p. 112, denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Cadrul juridic

2 Articolul 1 din Regulamentul (CEE) nr. 1191/69 al Consiliului din 26 iunie 1969 privind acțiunea statelor membre în ceea ce privește obligațiile inerente noțiunii de serviciu public în domeniul transportului feroviar, rutier și pe căi navigabile interioare (JO 1969, L 156, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 1, p. 25) prevede:

„(1) Statele membre elimină obligațiile inerente noțiunii de serviciu public, definite în prezentul regulament, impuse în domeniul transporturilor feroviare, rutiere și pe căi navigabile interioare.

(2) Totuși, obligațiile pot fi menținute în măsura în care acestea sunt indispensabile pentru garantarea prestării unor servicii de transport corespunzătoare.

[…]

(4) Costurile care decurg din menținerea obligațiilor prevăzute la alineatul (2) pentru întreprinderile de transport, precum și din aplicarea tarifelor și condițiilor de transport menționate la alineatul (3) fac obiectul compensărilor, conform metodelor comune enunțate în prezentul regulament.”

3 Potrivit articolului 2 alineatele (1), (2) și (5) din acest regulament:

„(1) «Obligații de serviciu public» înseamnă obligații pe care, dacă ar lua în considerare propriul interes comercial, întreprinderea de transport nu și le-ar asuma sau nu și le-ar asuma în aceeași măsură, nici în aceleași condiții.

(2) Obligațiile de serviciu public în sensul alineatului (1) constau în obligația de exploatare, obligația de transport și obligația tarifară.

[…]

(5) În scopul prezentului regulament, este considerată obligație tarifară obligația întreprinderilor de transport de a aplica tarife stabilite sau omologate de către autoritățile competente, contrare interesului comercial al întreprinderii și rezultând fie din impunerea, fie din refuzul de a modifica măsurile tarifare speciale, mai ales pentru anumite categorii de călători, anumite categorii de produse sau pentru anumite relații.

Dispozițiile paragrafului precedent nu se aplică obligațiilor care decurg din măsurile generale de politică a prețurilor aplicate tuturor activităților economice sau din măsurile luate în ce privește tarifele și condițiile generale de transport în vederea organizării pieței transporturilor sau a unei părți a pieței.”

4 Articolele 10-13 din regulamentul menționat stabilesc metodele comune pentru calcularea compensațiilor prevăzute la articolul 6 și la articolul 9 alineatul (1) din același regulament.

5 Articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1191/69 prevede:

„Compensațiile care rezultă din aplicarea prezentului regulament sunt exceptate de la procedura de informare prealabilă prevăzută la articolul [108] alineatul (3) [TFUE]."

6 Conform articolului 12 din Regulamentul (CE) nr. 1370/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 privind serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 1191/69 și nr. 1107/70 ale Consiliului (JO 2007, L 315, p. 1), acesta a intrat în vigoare la 3 decembrie 2009.

7 Articolul 3 din Regulamentul nr. 1370/2007, intitulat „Contractele de servicii publice și normele generale", prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) În cazul în care o autoritate competentă decide să acorde unui operator ales un drept exclusiv și/sau o compensație de orice natură în schimbul îndeplinirii unor obligații de serviciu public, autoritatea respectivă face aceasta în cadrul unui contract de servicii publice.

(2) Prin derogare de la alineatul (1), obligațiile de serviciu public care urmăresc să instituie tarife maxime pentru toți călătorii sau pentru anumite categorii de călători pot fi supuse, la rândul lor, normelor generale. În conformitate cu principiile stabilite la articolele 4 și 6 și în anexă, autoritatea competentă compensează operatorii de serviciu public pentru efectul financiar net, pozitiv sau negativ, exercitat asupra costurilor ocazionate și asupra veniturilor generate de respectarea obligațiilor tarifare stabilite prin intermediul normelor generale într-o manieră care să evite compensarea în exces. Acest lucru nu aduce atingere dreptului autorităților competente de a integra în contractele de servicii publice obligații de serviciu public care instituie tarife maxime.

[…]"

8 Articolul 4 din acest regulament precizează conținutul obligatoriu al contractelor de servicii publice și al normelor generale.

9 Articolul 6 din regulamentul menționat, intitulat „Compensația de serviciu public", prevede:

„(1) Orice compensație legată de o normă generală sau de un contract de servicii publice respectă dispozițiile prevăzute la articolul 4, indiferent de modul în care a fost atribuit contractul. Orice compensație, indiferent de natura ei, legată de un contract de servicii publice atribuit direct în conformitate cu articolul 5 alineatul (2), (4), (5) sau (6) sau legată de o normă generală trebuie, de asemenea, să respecte dispozițiile enunțate în anexă.

(2) La solicitarea scrisă din partea Comisiei [Europene], statele membre comunică în termen de trei luni sau într-un termen mai lung prevăzut de solicitare toate informațiile pe care Comisia le consideră necesare pentru a stabili dacă respectiva compensație acordată este compatibilă cu prezentul regulament."

Istoricul cauzei și decizia în litigiu

10 Situația de fapt a fost expusă de Tribunal la punctele 1-39 din hotărârea atacată. În vederea prezentei proceduri, aceasta poate fi rezumată după cum urmează.

11 Recurenta este o societate pe acțiuni care prestează servicii de transport public local pe baza concesiunilor la nivel regional și municipal. În special, aceasta a exploatat o rețea de rute pentru autobuze în calitate de concesionar al Regione Campania (Regiunea Campania, Italia) (denumită în continuare „Regiunea"). Activitatea recurentei a fost reglementată, de-a lungul anilor, de diferite acte cu putere de lege și norme administrative succesive.

Acțiunile introduse de recurentă la instanțele naționale

12 Prin acțiunea din 12 martie 2007, recurenta a solicitat Tribunale amministrativo regionale di Salerno (Tribunalul Administrativ Regional din Salerno, Italia) să constate dreptul său de a primi din partea Regiunii suma de 14 545 946 de euro, datorată cu titlu de compensație pentru constrângerile financiare suportate pentru executarea obligațiilor sale de serviciu public (denumite în continuare „OSP") care rezultă din concesiunile acordate de Regiune pentru anii 1996-2002 (denumită în continuare „perioada analizată"), în temeiul Regulamentului nr. 1191/69.

13 Prin hotărârea din 28 august 2008, Tribunale amministrativo regionale di Salerno (Tribunalul Administrativ Regional din Salerno) a respins această acțiune, considerând că recurenta nu avea dreptul să primească o compensație pentru dezavantajele economice rezultate din impunerea de OSP, fără să fi solicitat în prealabil eliminarea acestora din urmă.

14 Recurenta a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia). Prin Decizia nr. 4683/2009 din 27 iulie 2009 (denumită în continuare „Decizia din 27 iulie 2009"), această instanță a admis acțiunea recurentei, statuând că aceasta avea dreptul la compensația solicitată în conformitate cu articolele 6, 10 și 11 din Regulamentul nr. 1191/69.

15 Potrivit Consiglio di Stato (Consiliul de Stat), valoarea exactă a compensației datorate recurentei trebuia să fie stabilită de Regiune pe baza datelor fiabile preluate din conturile recurentei, care atestă diferența dintre costurile care pot fi atribuite părții din activitățile acesteia asociate OSP și veniturile aferente.

16 Întrucât Regiunea nu a stabilit cuantumul compensației menționate, recurenta a introdus o procedură judiciară de executare a Deciziei din 27 iulie 2009 în fața acestei instanțe. În cursul acestei proceduri, au fost numiți doi experți. Procedura menționată s-a încheiat prin Decizia nr. 5649/2012 a Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) din 7 noiembrie 2012 (denumită în continuare „Decizia din 7 noiembrie 2012"), care a stabilit cuantumul compensației datorate pentru obligațiile tarifare la 4 951 838 de euro. Plata sumei s-a efectuat de către Regiune recurentei la 21 decembrie 2012.

Procedura administrativă

17 La 5 decembrie 2012, autoritățile italiene au notificat Comisiei, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE, un ajutor de stat constând într-o compensație suplimentară acordată recurentei, în executarea Deciziei din 7 noiembrie 2012, pentru prestarea de servicii de transport de călători cu autocarul pe baza concesiunilor acordate de Regiune în cursul perioadei analizate (denumită în continuare „măsura în cauză").

18 Această măsură a fost tratată ca o măsură nenotificată, întrucât, conform informațiilor aflate la dispoziția Comisiei, Regiunea era obligată să achite compensația suplimentară datorată recurentei începând cu data de 7 decembrie 2012, care este ulterioară notificării de către statul italian a măsurii în cauză, dar anterioară datei de adoptare a deciziei de către Comisie.

19 Prin scrisoarea din 20 februarie 2014, Comisia a informat Republica Italiană asupra deciziei sale de a iniția procedura oficială de investigare prevăzută la articolul 108 alineatul (2) TFUE.

Decizia în litigiu

20 La 19 ianuarie 2015, Comisia a adoptat decizia în litigiu, prin care a constatat că măsura în cauză constituia un ajutor de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, incompatibil cu piața internă, care a fost acordat recurentei cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, și a obligat autoritățile italiene să îl recupereze de la aceasta din urmă.

21 În primul rând, în considerentele (48)-(63) ale deciziei în litigiu, Comisia a constatat că măsura în cauză era imputabilă statului, implica utilizarea de resurse de stat, oferea un avantaj economic recurentei, avea un caracter selectiv și era susceptibilă să denatureze concurența astfel încât să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. În acest cadru, Comisia a arătat că această măsură nu îndeplinea două dintre condițiile identificate de Curte în Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) (denumite în continuare „condițiile Altmark”). Comisia a concluzionat, în considerentul (64) al deciziei în litigiu, că măsura în cauză constituia un ajutor, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE.

22 În al doilea rând, Comisia a examinat, în considerentele (65)-(81) ale deciziei în litigiu, aspectul dacă măsura în cauză putea fi considerată, în raport cu articolul 17 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1191/69, o compensație exceptată de la obligația de notificare prealabilă prevăzută la articolul 108 alineatul (3) TFUE.

23 În cadrul acestei examinări, în considerentele (69)-(75) ale deciziei în litigiu, Comisia a verificat dacă autoritățile italiene impuseseră în mod unilateral OSP recurentei, în sensul articolului 1 din Regulamentul nr. 1191/69. În această privință, Comisia a considerat că nici autoritățile italiene, nici recurenta nu putuseră să îi furnizeze vreun act de atribuire referitor la perioada analizată. În special, deși impunerea anumitor OSP putea decurge din legge regionale n. 16 – Interventi regionali in materia di servizi di trasporto pubblico locale per viaggiatori (Legea regională nr. 16 privind măsuri la nivel regional pentru serviciile de transport local de călători) din 25 ianuarie 1983 (GURI nr. 118 din 2 mai 1983 și BU Campania nr. 11), articolul 2 din această lege ar fi prevăzut numai că „orice deficit sau pierdere posibilă neacoperită de contribuțiile regionale […] rămân[ea] exigibilă pentru o singură întreprindere”. La fel, deși anumite acte regionale invocate de recurentă menționau existența anumitor obligații contractuale în perioada analizată, respectivele acte nu ar fi identificat în mod clar obligațiile care ar putea să fie calificate ca OSP, deși sunt un indicator al existenței lor posibile și, în orice caz, natura lor contractuală ar fi exclus faptul că s-a impus în mod unilateral o OSP. Cu privire în special la existența unei obligații în materie de tarife, care să justifice măsura în cauză, Comisia a considerat că nu dispunea de niciun element care să permită să se demonstreze că o astfel de obligație fusese impusă efectiv recurentei.

24 În considerentele (76)-(81) ale deciziei în litigiu, Comisia a verificat dacă compensația acordată recurentei era conformă procedurii de compensare normale prevăzute de Regulamentul nr. 1191/69 pentru a putea fi exonerată de obligația de informare prealabilă prevăzută la articolul 17 din acest regulament. Comisia a concluzionat că această compensație suplimentară nu era exonerată de procedura de informare prealabilă prevăzută la acest articol.

25 În al treilea rând, în considerentele (82)-(95) ale deciziei în litigiu, Comisia a examinat compatibilitatea măsurii în cauză cu legislația în vigoare la data adoptării acestei decizii, și anume Regulamentul nr. 1370/2007. Aceasta a concluzionat că compensația acordată recurentei, în executarea Deciziei din 7 noiembrie 2012, nu fusese plătită în conformitate cu acest regulament și, prin urmare, că măsura în cauză era incompatibilă cu piața internă.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

26 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 14 aprilie 2015, recurenta a introdus o acțiune în anularea deciziei în litigiu.

27 În susținerea acțiunii formulate, reclamanta a invocat opt motive.

28 Primul motiv se întemeia pe încălcarea articolelor 93, 107, 108 și 263 TFUE coroborate cu articolul 17 din Regulamentul nr. 1191/69, pe un abuz de putere, pe necompetența Comisiei și pe încălcarea dreptului la o procedură echitabilă.

29 Al doilea motiv se întemeia pe încălcarea articolului 4 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41) în ceea ce privește articolele 107 și 108 TFUE, precum și pe încălcarea echității în cadrul procedurii și pe un abuz de putere.

30 Al treilea motiv se întemeia pe încălcarea și pe interpretarea greșită ale articolelor 93-108 TFUE coroborate cu articolul 17 din Regulamentul nr. 1191/69 și cu articolul 9 din Regulamentul nr. 1370/2007, pe încălcarea „principiilor protecției încrederii legitime, *tempus regit actum* și al retroactivității deciziilor judecătorești”, pe un abuz de putere, pe o lipsă de „coerență logică”, pe „iraționalitatea”, pe „caracterul extrem de anormal” al deciziei în litigiu, precum și pe nemotivarea acesteia.

31 Al patrulea motiv se întemeia pe încălcarea articolului 1 literele (f) și (g), precum și a articolelor 4, 7 și 15 din Regulamentul nr. 659/1999, a articolelor 93, 107 și 108 TFUE, pe un abuz de putere, pe neîndeplinirea totală a unei condiții impuse, pe încălcarea articolelor 6 și 13 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), a articolului 258 și următoarele TFUE, precum și a articolului 17 din Regulamentul nr. 1191/69.

32 Al cincilea motiv se întemeia pe încălcarea articolelor 93, 107, 108 și 267 TFUE, a articolelor 6 și 13 din CEDO, pe necompetența Comisiei, pe un abuz de putere și pe încălcarea principiului autonomiei procedurale.

33 Al șaselea motiv se întemeia pe încălcarea articolelor 6, 7 și 13 din CEDO, a articolelor 93-108 TFUE, precum și a articolului 258 și următoarele TFUE coroborate cu articolul 101 din Costituzione (Constituție), a articolului 2909 din codice civile (Codul civil), pe necompetența Comisiei, pe un abuz de putere și pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și securității juridice.

34 Al șaptelea motiv se întemeia pe încălcarea articolelor 11 și 17 din Regulamentul nr. 1191/69, a articolelor 93-108 TFUE, pe un abuz de putere, pe nemotivarea deciziei în litigiu, pe insuficiența cercetării și pe caracterul eronat al unei condiții prealabile.

35 Al optulea motiv se întemeia pe încălcarea articolelor 1-11 și 17 din Regulamentul nr. 1191/69, a articolelor 93-108 TFUE, a „articolelor 44-46 și 48 din Regulamentul de procedură al Tribunalului nr. 659/1999”, pe un abuz de putere, pe lipsa cercetării și pe nemotivare, precum și pe caracterul eronat al unei condiții prealabile.

36 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a înlăturat fiecare dintre aceste motive și, prin urmare, a respins acțiunea în totalitate.

Concluziile părților

37 Prin recursul formulat, recurenta solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– pronunțarea unei hotărâri definitive în ceea ce privește acțiunea în anulare și anularea deciziei în litigiu, precum și

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

38 Comisia solicită Curții:

– respingerea recursului și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

39 În susținerea recursului formulat, recurenta invocă cinci motive care vor fi apreciate în ordinea în care au fost invocate.

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

40 Prin intermediul primului motiv, recurenta susține că, la punctele 57-120 din hotărârea atacată, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că măsura în cauză constituia un ajutor nou supus obligației de notificare prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE, și nu un ajutor existent exceptat de la această obligație, conform articolului 108 alineatul (1) TFUE și articolului 17 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1191/69.

41 Ea susține, întemeindu-se pe împrejurările care au condus la adoptarea Deciziei din 7 noiembrie 2012, că această decizie nu poate fi considerată ca fiind de natură să instituie o măsură de compensare pentru OSP. Astfel, ar fi vorba despre o hotărâre declarativă a unui drept preexistent, întemeiat pe Regulamentul nr. 1191/69.

42 În orice caz, potrivit recurentei, condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 1191/69 sunt îndeplinite. În primul rând, ar exista efectiv obligații tarifare în sarcina recurentei, care ar decurge din dreptul național, la care Tribunalul s-ar fi referit el însuși în mod explicit la punctul 110 din hotărârea atacată, și anume legge regionale n. 9 – Disciplina e coordinamento tariffario dei servizi di trasporto di competenza regionale (Legea regională nr. 9 privind disciplina și coordonarea tarifară a serviciilor de transport de competență regională) din 26 ianuarie 1987 (BU Campania din 2 februarie 1987) și deliberarea Assessore ai trasporti (Direcția transporturilor, Italia). În al doilea rând, criteriul referitor la stabilirea *ex ante* a cuantumului compensației, prevăzut la articolul 13 din Regulamentul nr. 1191/69, în speță, ar fi fost respectat în cadrul Deciziei din 7 noiembrie 2012.

43 Comisia consideră că acest motiv trebuie înlăturat ca inadmisibil și, în orice caz, ca nefondat.

Aprecierea Curții

44 Prin intermediul primului motiv, recurenta contestă în esență motivarea hotărârii atacate prin care Tribunalul a înlăturat ceea ce a considerat ca fiind primul aspect în cadrul celui de al patrulea și al celui de al optulea motiv de anulare, întemeiat pe faptul că compensația care face obiectul măsurii în cauză constituia un ajutor existent, exceptat de la obligația de informare prealabilă, în temeiul articolului 17 din Regulamentul nr. 1191/69.

45 În ceea ce privește aspectul dacă compensația care a făcut obiectul deciziei în litigiu era o măsură instituită prin Decizia din 7 noiembrie 2012 sau dacă aceasta își avea originea, astfel cum susține recurenta, în cadrul legislativ care guvernează OSP-urile cărora le era supusă și în temeiul cărora Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) ar fi recunoscut dreptul la această compensație, Tribunalul a arătat, pe de o parte, la punctul 94 din hotărârea atacată, că ajutorul care făcea obiectul măsurii în cauză fusese acordat în mod efectiv recurentei ca măsură suplimentară pentru obligațiile tarifare la care ar fi fost supusă în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 1191/69.

46 La punctul 95 din această hotărâre, Tribunalul a dedus că aspectul dacă această măsură constituia un ajutor existent, în sensul articolului 1 litera (b) punctul (v) din Regulamentul nr. 659/1999, necesita să se stabilească dacă măsura respectivă îndeplinea criteriile materiale prevăzute de Regulamentul nr. 1191/69, pentru a putea fi exceptată de la obligația de notificare prealabilă, în temeiul articolului 17 alineatul (2) din acest regulament.

47 Pe de altă parte, la fel ca și Comisia, Tribunalul a apreciat, la punctul 96 din hotărârea menționată, că această din urmă dispoziție impunea în special să existe OSP impuse în mod unilateral și să fie calculată compensația potrivit metodei prevăzute la articolele 10-13 din regulamentul menționat.

48 În această privință, la punctul 106 din aceeași hotărâre, Tribunalul a arătat că, întrucât măsura în cauză a fost acordată recurentei de Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) în temeiul aceluiași regulament, și anume drept compensație pentru o obligație tarifară, acestuia îi revenea sarcina de a controla existența efectivă a unei astfel de obligații, care constă în impunerea unor tarife stabilite sau omologate de autoritățile competente, astfel cum se prevede la articolul 2 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1191/69.

49 În urma acestei examinări, care figurează la punctele 106-112 din hotărârea atacată, Tribunalul a validat, la punctul 113 din această hotărâre, constatarea Comisiei, care figurează în considerentul (73) al deciziei în litigiu, potrivit căreia această instituție nu dispunea de niciun element care să permită să demonstreze că recurentei îi fuseseră efectiv impuse obligații tarifare. În aceste condiții, la punctul 114 din hotărârea menționată, Tribunalul a apreciat că nu era necesar să analizeze eventualul caracter unilateral al acestei pretinse măsuri tarifare.

50 Având în vedere caracterul cumulativ al condițiilor de exceptare prevăzute de Regulamentul nr. 1191/69, Tribunalul a statuat, la punctul 115 din hotărârea atacată, că nu era necesar să se examineze dacă măsura în cauză îndeplinea celelalte condiții prevăzute de acest regulament. La punctul 116 din această hotărâre, Tribunalul a considerat totuși că, în orice caz, Comisia considerase în mod corect că criteriul stabilirii *ex ante* a cuantumului compensației nu era îndeplinit.

51 Prin urmare, Tribunalul a considerat, la punctul 120 din hotărârea atacată, că, întrucât măsura în cauză nu respecta cel puțin unul dintre criteriile materiale prevăzute de Regulamentul nr. 1191/69, Comisia a concluzionat în mod întemeiat că aceasta nu putea fi exceptată de la obligația de notificare prealabilă, în temeiul articolului 17 alineatul (2) din acest regulament, și, în consecință, nu trebuia calificată drept ajutor existent, ci drept ajutor nou care trebuie notificat Comisiei, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE.

52 Or, deși argumentația invocată de recurentă în susținerea primului motiv urmărește în esență să conteste concluzia care figurează la punctul precedent din prezenta hotărâre, potrivit căreia măsura în cauză trebuia calificată drept ajutor nou, este necesar să se constate că acest motiv nu conține niciun argument care să demonstreze că raționamentul Tribunalului, reprodus la punctele 45-51 din prezenta hotărâre și care a condus la această concluzie, ar fi afectat de vreo eroare de drept.

53 Astfel, recurenta se limitează să invoce în esență că măsura în cauză constituia un ajutor existent, dat fiind că Decizia din 27 iulie 2009, care a recunoscut dreptul său de a percepe compensația în litigiu în temeiul Regulamentului nr. 1191/69, era o hotărâre declarativă a unui drept preexistent întemeiat pe acest regulament.

54 În măsura în care o astfel de afirmație nu este susținută în alt mod, cu încălcarea cerințelor prevăzute la articolul 256 TFUE, la articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, la articolul 168 alineatul (1) litera (d) și la articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, primul motiv de recurs trebuie înlăturat ca inadmisibil.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

55 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta vizează punctele 121-136 din hotărârea atacată și arată că aceste puncte sunt afectate de o eroare de drept, întrucât Tribunalul a statuat în cuprinsul acestora că nu erau îndeplinite condițiile Altmark.

56 Tribunalul ar fi considerat în mod eronat că era suficient să se limiteze la verificarea îndeplinirii uneia dintre aceste condiții, și anume cea referitoare la existența unei OSP definite în mod clar, fără a trebui să verifice dacă celelalte condiții menționate erau îndeplinite. Astfel, Tribunalul s-ar fi limitat în mod greșit să verifice în mod incidental, la punctul 134 din hotărârea atacată, dacă era îndeplinită a doua dintre aceleași condiții, referitoare la definirea prealabilă a parametrilor de calcul al compensației.

57 În ceea ce privește pretinsa lipsă de OSP în sarcina recurentei, Tribunalul ar fi omis să considere că OSP pe care aceasta o are în sarcina sa își are originea în articolele 2-6 din Legea regională nr. 9 din 26 ianuarie 1987. În plus, raționamentul Tribunalului ar fi criticabil în măsura în care ar fi luat cunoștință de deliberarea Direcției transporturilor și ar fi admis că această decizie impunea obligații tarifare recurentei, fără a recunoaște însă că măsura în cauză constituia o compensație pentru executarea unei OSP. Recurenta arată, în această privință, că împrejurarea că decizia menționată nu a fost prezentată în fața Comisiei este consecința derulării anormale a procedurii administrative, în măsura în care Regiunea dispunea de aceeași decizie, iar aceasta din urmă nu avea interes să o prezinte în cadrul procedurii respective.

58 În ceea ce privește a doua condiție Altmark, aceasta ar fi fost examinată pe scurt la punctul 134 din hotărârea atacată, printr-o trimitere eronată la punctele 117-119 din această hotărâre. La punctul 134 menționat, Tribunalul ar fi examinat în mod incorect respectarea condiției prevăzute de Regulamentul nr. 1191/69 referitoare la stabilirea *ex ante* a compensației, nu în raport cu parametrii pe baza cărora este calculată această compensație, astfel cum ar impune Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), ci în funcție de cuantumul măsurii în cauză. În plus, respectarea acestei condiții ar reieși în speță din Decizia din 27 iulie 2009. Astfel, aceasta din urmă ar demonstra că parametrii de calcul al compensației au fost definiți în prealabil și că Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) s-a limitat să îi aplice, după ce a constatat o încălcare a acestora de către Regiune în stabilirea acestei compensații.

59 În sfârșit, deși a treia și a patra condiție Altmark nu au făcut obiectul niciunei examinări în hotărârea atacată, recurenta arată că din Decizia din 7 noiembrie 2012 reiese că aceste condiții erau de asemenea îndeplinite în speță.

60 Comisia apreciază că acest motiv trebuie înlăturat ca inadmisibil și, în orice caz, ca nefondat.

Aprecierea Curții

61 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta contestă în esență motivarea hotărârii atacate, prin care Tribunalul a înlăturat ceea ce a considerat ca fiind al doilea aspect al celui de al patrulea și al celui de al optulea motiv de anulare, referitor la o eroare pretins săvârșită de Comisie, care a considerat că două dintre condițiile Altmark nu erau îndeplinite.

62 În măsura în care al doilea motiv privește condițiile Altmark, trebuie să se arate, după cum a amintit de altfel Tribunalul la punctul 123 din hotărârea atacată, că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, nu intră în domeniul de aplicare al articolului 107 alineatul (1) TFUE o intervenție a statului considerată a fi o compensație care reprezintă contraprestația unor servicii efectuate de întreprinderile beneficiare în executarea obligațiilor de serviciu public, astfel încât aceste întreprinderi nu profită, în realitate, de un avantaj financiar, iar intervenția respectivă nu are, așadar, ca efect plasarea acestora într-o poziție concurențială mai favorabilă în raport cu întreprinderile concurente (Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punctul 87, precum și Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco și alții/Comisia, C-66/16 P-C-69/16 P, EU:C:2017:999, punctul 45, precum și jurisprudența citată).

63 Astfel, o intervenție a statului care nu răspunde uneia sau mai multor condiții Altmark este susceptibilă să fie considerată un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE (Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco și alții/Comisia, C-66/16 P-C-69/16 P, EU:C:2017:999, punctul 48, precum și jurisprudența citată).

64 În această privință, la punctul 125 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat în mod corect că, pentru ca, într-un caz concret, o astfel de compensație să poată să nu fie calificată drept ajutor de stat, cele patru condiții enunțate la punctele 88-93 din Hotărârea din 24 iulie 2003, Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), trebuie să fie îndeplinite (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco și alții/Comisia, C-66/16 P-C-69/16 P, EU:C:2017:999, punctul 46).

65 La punctele 129-131 din hotărârea atacată, Tribunalul a confirmat, întemeindu-se pe punctele 106-114 din această hotărâre, concluzia Comisiei, care figurează în considerentul (55) al deciziei în litigiu, potrivit căreia existența unei OSP impuse în mod unilateral nu fusese demonstrată și că, în consecință, prima condiție Altmark nu era îndeplinită.

66 În aceste condiții, Tribunalul a statuat în mod corect, la punctele 132 și 133 din hotărârea atacată, întemeindu-se pe caracterul cumulativ al condițiilor Altmark, că, din moment ce prima dintre acestea nu era îndeplinită, nu era necesar să se examineze aprecierea Comisiei, în considerentul (56) al deciziei în litigiu, privind a doua condiție Altmark.

67 În măsura în care, prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta contestă și aprecierile făcute de Tribunal la punctele 106-114 din hotărârea atacată, cu privire la pretinsa existență a unei OSP care ar fi fost pusă în sarcina recurentei de dreptul național, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 256 alineatul (1) al doilea paragraf TFUE și cu articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, recursul se limitează la chestiuni de drept. Prin urmare, Tribunalul este singurul competent să constate și să aprecieze faptele pertinente, precum și să aprecieze elementele de probă. Aprecierea acestor fapte și a acestor elemente de probă nu constituie, așadar, cu excepția

cazului denaturării lor, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții în cadrul unui recurs (Hotărârea din 20 decembrie 2017, Comunidad Autónoma de Galicia și Retegal/Comisia, C-70/16 P, EU:C:2017:1002, punctul 47, precum și jurisprudența citată).

68 Or, în speță, recurenta nu a invocat și, *a fortiori*, nu a demonstrat existența unei denaturări a dreptului național.

69 În plus, întrucât Tribunalul nu s-a pronunțat cu privire la a treia și la a patra condiție Altmark, trebuie înlăturate ca inadmisibile argumentele recurentei întemeiate pe faptul că aceste condiții erau îndeplinite în speță.

70 În aceste condiții, al doilea motiv trebuie înlăturat ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentația părților

71 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, la punctele 137-154 din hotărârea atacată, prin faptul că a considerat că decizia în litigiu era validă în ceea ce privește calificarea măsurii în cauză drept ajutor de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. Acest motiv vizează în special condițiile potrivit cărora această calificare impune ca ajutorul, pe de o parte, să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și, pe de altă parte, să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența.

72 Potrivit recurentei, piața serviciilor în cauză nu este o piață deschisă concurenței. Chiar dacă ar fi avut loc o deschidere progresivă către concurență a acestei piețe, nu ar exista încă nicio concurență „pentru piață” sau „pe piață”. Tribunalul ar fi săvârșit astfel o eroare de drept, la punctul 149 din hotărârea atacată, prin faptul că a constatat că măsura în cauză implica un obstacol în calea concurenței, din moment ce întreprinderi, inclusiv întreprinderi străine, ar putea dori să își furnizeze serviciile de transport public pe piață, în special pe piața locală sau regională, pe care recurenta a beneficiat de această măsură.

73 Comisia apreciază că acest motiv trebuie înlăturat ca nefondat și, în orice caz, ca inoperant.

Aprecierea Curții

74 Al treilea motiv urmărește să repună în discuție aprecierea Tribunalului în ceea ce privește condițiile potrivit cărora un ajutor de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, trebuie, pe de o parte, să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și, pe de altă parte, să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența.

75 În această privință, deși recurenta vizează, în general, punctele 137-154 din hotărârea atacată, ea arată în esență că eroarea de drept săvârșită de Tribunal constă, la punctul 149 din această hotărâre, în faptul că Tribunalul a statuat în cuprinsul acestuia că măsura în cauză constituia un obstacol în calea concurenței, în măsura în care întreprinderi, inclusiv întreprinderi străine, ar putea dori să își furnizeze serviciile de transport public pe piața italiană, în special locală sau regională.

76 Pe lângă faptul că al treilea motiv urmărește în realitate să repună în discuție aprecieri factuale efectuate de Tribunal, care, astfel cum s-a amintit la punctul 67 din prezenta hotărâre, în lipsa oricărei denaturări, nu sunt supuse controlului Curții, trebuie să se constate că acest motiv este, în orice caz, inoperant în măsura în care vizează numai punctul 149 din hotărârea atacată.

77 Astfel, la punctul 148 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat că elementele pe care Comisia le avusese în vedere, în cadrul aprecierii sale, în considerentele (60)-(62) ale deciziei în litigiu erau de natură să demonstreze că acordarea măsurii în cauză era susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze concurența.

78 În acest cadru, Tribunalul nu s-a întemeiat numai pe constatarea care figurează la punctul 149 din hotărârea atacată, care este criticată de recurentă, ci pe alte două constatări, care figurează la punctele 150 și 151 din această hotărâre, care nu sunt contestate în esență de recurentă.

79 La punctul 150 din hotărârea menționată, Tribunalul a arătat, pe de o parte, că activitatea internă în statul membru în discuție putea fi menținută sau sporită ca urmare a măsurii în cauză, cu consecința diminuării șanselor întreprinderilor stabilite în alte state membre de a intra pe piața în cauză. La punctul 151 din aceeași hotărâre, Tribunalul a arătat că împrejurarea că recurenta se afla în concurență cu întreprinderi din alte state membre și pe alte piețe, pe care aceasta își desfășura activitatea, constituia un element de natură să demonstreze că acordarea ajutorului care face obiectul măsurii în cauză era susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre.

80 În aceste condiții, al treilea motiv trebuie înlăturat ca inadmisibil și, în orice caz, ca inoperant.

Cu privire la al patrulea motiv

Argumentația părților

81 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit mai multe erori de drept la punctele 155-195 din hotărârea atacată. Acest motiv cuprinde trei aspecte.

82 Prin intermediul primului aspect, recurenta arată că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că Comisia avea competența exclusivă să aprecieze compatibilitatea măsurii în cauză cu piața internă, în timp ce Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) a pronunțat o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat în ceea ce privește măsura respectivă.

83 În această privință, jurisprudența Curții citată la punctele 185, 186 și 188 din hotărârea atacată ar fi lipsită de pertinență, în măsura în care ar privi situații în care exista o decizie a Comisiei anterioară unei proceduri judiciare naționale. Ar rezulta de aici o eroare de drept și la punctul 190 din hotărârea atacată, întrucât Tribunalul ar fi apreciat că principiul autorității de lucru judecat nu poate împiedica Comisia să constate existența unui ajutor de stat ilegal, chiar dacă această calificare ar fi fost înlăturată anterior de o instanță națională de ultim grad. Potrivit recurentei, o asemenea abordare nu poate fi dedusă din jurisprudența Curții, iar hotărârea atacată ar fi lipsită de orice motivare cu privire la acest aspect.

84 În speță, Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) nu ar fi adoptat o decizie contrară unei decizii anterioare a Comisiei. Acesta s-ar fi pronunțat în mod autonom înaintea Comisiei, aplicând în mod direct Regulamentul nr. 1191/69 și calificând măsura în cauză drept compensație pentru OSP tarifare, ceea ce i-ar fi permis să excludă calificarea acestei măsuri drept ajutor de stat. Eventuala intervenție a instituțiilor Uniunii, în speță Comisia, ar fi putut lua forma unei întrebări preliminare adresate Curții, însă Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) nu ar fi considerat necesar să îi adreseze o astfel de întrebare. În schimb, Comisia ar fi fost implicată în mod nelegal, dat fiind că compatibilitatea acestei măsuri cu dreptul Uniunii ar fi făcut obiectul unei decizii care a dobândit autoritate de lucru judecat la nivel național.

85 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, recurenta invocă o „anomalie procedurală”, întrucât notificarea Comisiei de către Regiune cu privire la măsura în cauză ar fi fost efectuată în vederea obținerii unei decizii negative din partea Comisiei, ceea ce ar permite explicarea motivelor pentru care Regiunea nu ar fi furnizat acestei instituții decât informații fragmentare în ceea ce privește măsura menționată. Astfel, Comisia ar fi încălcat cadrul procedural la care ar fi supusă, astfel cum rezultă din Regulamentul nr. 659/1999 și din Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO 2015, L 248, p. 9). Regiunea ar fi fost considerată în mod eronat o „parte interesată” în sensul articolului 24 din Regulamentul 2015/1589, iar nu autorul notificării Comisiei. Tribunalul ar fi omis astfel să constate nelegalitatea deciziei în litigiu ca urmare a unei asemenea neregularități. În plus, aceste regulamente ar fi fost aplicate în mod nelegal, ceea ce ar fi adus atingere dreptului la apărare.

86 Prin intermediul celui de al treilea aspect al celui de al patrulea motiv, recurenta susține că recunoașterea de către Tribunal a competenței Comisiei de a se pronunța cu privire la o măsură care a făcut obiectul unei decizii a unei instanțe naționale care a dobândit autoritate de lucru judecat încalcă de asemenea principiul protecției încrederii legitime, în măsura în care, în speță, au trecut mai mult de cinci ani între momentul în care a fost adoptată această decizie națională și cel în care Comisia a adoptat decizia sa. O astfel de perioadă ar fi fost deja luată în considerare în jurisprudența Curții pentru a evalua o situație în raport cu acest principiu. La punctul 192 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi statuat, întemeindu-se pe Hotărârea din 13 iunie 2013, HGA și alții/Comisia (C-630/11 P-C-633/11 P, EU:C:2013:387, punctul 134), că încrederea legitimă nu poate fi invocată decât dacă obligația de notificare a fost respectată. Or, Tribunalul nu ar fi ținut seama de faptul că, în speță, această notificare nu era necesară, întrucât, contrar celor statuate de Tribunal, măsura în cauză nu ar constitui un ajutor nou. În plus, ar putea fi stabilită o legătură între principiul autorității de lucru judecat și principiul securității juridice, care ar constitui o limită a obligației de recuperare, astfel cum ar reieși din articolul 14 din Regulamentul nr. 659/1999. În plus, recurenta putea, în opinia sa, să întemeieze o încredere legitimă pe împrejurarea că Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) nu apreciase ca fiind necesar să adreseze o întrebare preliminară Curții în ceea ce privește măsura în cauză. În aceste condiții, ea consideră că a putut să aibă încredere în mod legitim în legalitatea acestei măsuri, din moment ce toate căile de atac au fost epuizate.

87 Comisia susține că acest motiv trebuie înlăturat în parte ca inadmisibil și în parte ca nefondat.

Aprecierea Curții

88 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, ale cărui trei aspecte trebuie analizate împreună, recurenta apreciază în esență că Tribunalul a săvârșit mai multe erori de drept prin înlăturarea primului, a celui de al cincilea și a celui de al șaselea motiv de anulare, care priveau lipsa competenței Comisiei de a adopta decizia în litigiu, în măsura în care această decizie era, în opinia sa, contrară unei decizii a instanței naționale care a dobândit autoritate de lucru judecat.

89 În această privință, la punctele 184-188 din hotărârea atacată, Tribunalul a amintit în mod corect că aplicarea normelor în materie de ajutoare de stat se întemeiază pe o obligație de cooperare loială între, pe de o parte, instanțele naționale și, pe de altă parte, Comisia și instanța Uniunii, în cadrul căreia fiecare acționează în funcție de rolul care îi este atribuit de Tratatul FUE.

90 Astfel, la punctul 185 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat în mod întemeiat, întemeindu-se în această privință pe jurisprudența Curții, că instanțele naționale pot, în materia ajutoarelor de stat, să fie învestite cu soluționarea unor litigii cu privire la interpretarea și la aplicarea noțiunii de ajutor, prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE, în special în scopul de a stabili dacă o măsură de stat a fost instituită cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE. În schimb, instanțele naționale nu sunt competente pentru a se pronunța asupra compatibilității unui ajutor de stat cu piața internă.

Aprecierea compatibilității unor măsuri de ajutor sau a unei scheme de ajutor cu piața internă este de fapt de competența exclusivă a Comisiei, acționând sub controlul instanței Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, punctele 50-52, și Hotărârea din 15 septembrie 2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, punctele 30-32).

91 Astfel cum Tribunalul a statuat în mod corect la punctul 186 din hotărârea atacată, această jurisprudență implică faptul că instanțele naționale trebuie să se abțină în special de la adoptarea unor decizii contrare unei decizii a Comisiei.

92 Cu toate acestea, contrar celor susținute de recurentă, în situația inversă, în care există o decizie a unei instanțe naționale referitoare la o măsură de stat anterioară deciziei Comisiei, din jurisprudența menționată rezultă de asemenea că această împrejurare nu se poate opune exercitării de către Comisie a competenței exclusive care îi este atribuită prin Tratatul FUE în ceea ce privește aprecierea compatibilității unor măsuri de ajutor cu piața internă.

93 Or, exercitarea unei astfel de competențe presupune ca Comisia să poată examina, în temeiul articolului 108 TFUE, dacă o măsură constituie un ajutor de stat care ar fi trebuit să îi fie notificat, în conformitate cu alineatul (3) al acestui articol, într-o situație în care autoritățile unui stat membru au considerat că această măsură nu îndeplinea condițiile stabilite la articolul 107 alineatul (1) TFUE, inclusiv atunci când aceste autorități s-au conformat, în această privință, aprecierii unei instanțe naționale.

94 Această concluzie nu poate fi infirmată de faptul că instanța menționată a adoptat o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat. Astfel, trebuie să se sublinieze că regula competenței exclusive a Comisiei se impune în ordinea juridică internă ca efect al principiului supremației dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, punctul 62).

95 Astfel, după cum a arătat în mod corect Tribunalul la punctul 188 din hotărârea atacată, întemeindu-se pe competența exclusivă a Comisiei, dreptul Uniunii se opune ca aplicarea principiului autorității de lucru judecat să împiedice recuperarea unui ajutor de stat care a fost acordat cu încălcarea acestui drept și a cărui incompatibilitate a fost constatată printr-o decizie a Comisiei care a rămas definitivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, punctul 63).

96 De asemenea, Tribunalul a statuat în mod corect, la punctul 190 din hotărârea atacată, că aplicarea principiului autorității de lucru judecat nu poate împiedica Comisia să constate existența unui ajutor de stat ilegal, chiar dacă o astfel de calificare ar fi fost înlăturată anterior de o instanță națională de ultim grad de jurisdicție.

97 Prin urmare, Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept atunci când a apreciat, la punctul 190 din hotărârea atacată, că Comisia avea competența de a examina măsura în cauză în temeiul articolului 108 TFUE, din moment ce aceasta constituia un ajutor ilegal, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 189 din hotărârea respectivă, deși măsura menționată făcuse obiectul unei decizii a Consiglio di Stato (Consiliul de Stat).

98 Această concluzie nu este repusă în discuție de argumentul recurentei întemeiat pe o pretinsă încălcare a principiului protecției încrederii legitime.

99 Astfel, trebuie amintit că dreptul de a se prevala de acest principiu aparține oricărui justițiabil pe care o instituție a Uniunii, prin furnizarea unor asigurări precise, l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate (Hotărârea din 16 decembrie 2010, Kahla Thüringen Porzellan/Comisia, C-537/08 P, EU:C:2010:769, punctul 63, și Hotărârea din 13 iunie 2013, HGA și alții/Comisia, C-630/11 P-C-633/11 P, EU:C:2013:387, punctul 132, precum și jurisprudența citată).

100 Având în vedere această jurisprudență, din care decurge cea pe care s-a întemeiat Tribunalul la punctul 192 din hotărârea atacată, recurenta nu poate susține că decizia Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) a determinat-o să nutrească speranțe întemeiate pentru a se opune exercitării de către Comisie a competenței sale exclusive, astfel cum a fost recunoscută de jurisprudența Curții amintită la punctul 90 din prezenta hotărâre.

101 În sfârșit, în ceea ce privește argumentul recurentei întemeiat pe o „anomalie procedurală" care afectează legalitatea deciziei în litigiu, acesta trebuie declarat inadmisibil, dat fiind că recurenta nu identifică niciun motiv al hotărârii atacate pe care ar intenționa să îl critice în mod specific.

102 În consecință, al patrulea motiv trebuie înlăturat ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al cincilea motiv

Argumentația părților

103 Prin intermediul celui de al cincilea motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că Regulamentul nr. 1370/2007 era aplicabil *ratione temporis* și *ratione materiae* pentru a aprecia compatibilitatea măsurii în cauză cu piața internă. În ceea ce privește aplicarea *ratione temporis* a acestui regulament, Tribunalul ar fi statuat în mod eronat, la punctul 216 din hotărârea atacată, că criteriul pertinent ar fi data la care măsura a fost pusă în aplicare sau ajutorul a fost plătit, care, în speță, ar fi o dată ulterioară intrării în vigoare a regulamentului menționat. Punctul 220 din hotărârea atacată ar fi afectat de nemotivare în ceea ce privește aplicarea materială a aceluiași regulament în speță.

104 Potrivit recurentei, nu există nicio îndoială că Regulamentul nr. 1370/2007 nu este aplicabil în speță, în măsura în care acest regulament face referire exclusiv la „contractele de servicii publice", care trebuie, conform articolului 5 alineatele (1) și (3) din regulamentul menționat, să fie atribuite printr-o cerere de ofertă. Or, contractele în cauză nu ar fi făcut obiectul niciunei cereri de ofertă și nu ar intra sub incidența niciunei excepții de la regula procedurii competitive de atribuire prevăzută de același regulament.

105 Comisia consideră că acest motiv trebuie înlăturat ca fiind vădit nefondat.

Aprecierea Curții

106 Prin intermediul celui de al cincilea motiv, recurenta apreciază că Tribunalul a săvârșit mai multe erori de drept prin înlăturarea celui de al treilea motiv de anulare, prin care aceasta contesta alegerea Comisiei, în considerentul (92) al deciziei în litigiu, de a examina compatibilitatea măsurii în cauză în raport cu Regulamentul nr. 1370/2007, care a intrat în vigoare la 3 decembrie 2009 și a abrogat Regulamentul nr. 1191/69.

107 În măsura în care recurenta susținea în fața Tribunalului că, în ceea ce privește data punerii în aplicare a măsurii în cauză, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare data Deciziei din 27 iulie 2009, iar nu pe cea a Deciziei din 7 noiembrie 2012, Tribunalul a arătat, la punctul 216 din hotărârea atacată, că, în conformitate cu jurisprudența Curții, criteriul care trebuie luat în considerare pentru aprecierea compatibilității unui ajutor este data la care această măsură a fost pusă în aplicare sau acest ajutor a fost plătit, respectiv, în speță, 21 decembrie 2012.

108 Deși, desigur, prin intermediul celui de al cincilea motiv, recurenta consideră că acest punct 216 este afectat de o eroare de drept, ea nu indică totuși nicidecum în ce ar consta această eroare, astfel încât argumentul său trebuie înlăturat ca fiind inadmisibil.

109 În ceea ce privește critica recurentei potrivit căreia hotărârea atacată este afectată de nemotivare în ceea ce privește aplicarea *ratione materiae* a Regulamentului nr. 1370/2007, trebuie arătat că această critică se întemeiază pe o interpretare incompletă a hotărârii atacate.

110 Astfel, din cuprinsul punctelor 208 și 209 din hotărârea atacată reiese că Tribunalul a răspuns la argumentul recurentei potrivit căruia Regulamentul nr. 1370/2007 nu era aplicabil examinării compatibilității măsurii în cauză, din moment ce acest regulament se întemeia pe noțiunea de contract de serviciu public, iar în speță Regiunea nu ar fi încheiat niciun contract. Tribunalul a arătat, în această privință, că această chestiune fusese deja examinată de Curte în Hotărârea din 6 octombrie 2015, Comisia/Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647), și că părțile avuseseră ocazia să se pronunțe cu privire la consecințele care trebuie deduse din această hotărâre ca răspuns la o întrebare scrisă adresată de Tribunal, precum și în ședință, ceea ce recurenta nu contestă în cadrul recursului formulat.

111 În plus, la punctul 220 din hotărârea atacată, Tribunalul a înlăturat argumentele recurentei referitoare la o „aplicare ilogică și irațională a Regulamentului nr. 1370/2007” unei situații în care nu fusese încheiat un contract de servicii publice, dar în care OSP își aveau originea într-un regim de concesionare, făcând trimitere la punctele precedente din această hotărâre, în care Tribunalul a constatat că Comisia aplicase în mod corect norme definite în acest regulament.

112 Din cele de mai sus reiese că punctul 220 din hotărârea atacată, interpretat în special în lumina punctelor 208 și 209 din aceasta din urmă, este de natură să permită atât recurentei să cunoască motivele pentru care Tribunalul i-a înlăturat argumentele, cât și Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul jurisdicțional în cadrul unui recurs, astfel încât acesta este conform cerințelor jurisprudenței constante a Curții în materie (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 octombrie 2013, Land Burgenland și alții/Comisia, C-214/12 P, C-215/12 P și C-223/12 P, EU:C:2013:682, punctul 81, precum și jurisprudența citată).

113 Prin urmare, critica recurentei întemeiată pe încălcarea obligației de motivare trebuie înlăturată ca nefondată.

114 În sfârșit, trebuie de asemenea înlăturat argumentul recurentei întemeiat pe faptul că Regulamentul nr. 1370/2007 nu este aplicabil *ratione materiae* în prezenta cauză. Astfel, întrucât recurenta nu a indicat punctul din hotărârea atacată pe care intenționează să îl conteste și nu a identificat vreo eroare de drept pe care Tribunalul ar fi săvârșit-o în această privință, argumentul menționat este inadmisibil.

115 Prin urmare, al cincilea motiv trebuie înlăturat ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

116 Întrucât niciunul dintre motivele invocate de recurentă în susținerea recursului formulat nu a fost admis, acest recurs trebuie respins în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

117 În temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din acest regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din regulamentul menționat, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă CSTP Azienda della Mobilità SpA la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături